

**ВІДДІЛ ОСВІТИ
АМВРОСІВСЬКОЇ РАЙДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
АМВРОСІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ
АМВРОСІВСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ №4**

**УРОК СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ
В 9-МУ КЛАСІ**

**НА ТЕМУ: «ПРОСВІТНИЦТВО ЯК ЛІТЕРАТУРНА
ЕПОХА»**

**ВИКОНАЛА
ВЧИТЕЛЬ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ
СПЕЦІАЛІСТ ІІ КАТЕГОРІЇ
САМОЙЛЕНКО Т.Л.**

2 012 Р.

ТЕМА:
ПРОСВІТНИЦТВО
ЯК ЛІТЕРАТУРНА
ЕПОХА

МЕТА:

- ◎ Ознайомити з основними засадами мистецтва епохи Просвітництва;
- ◎ Навчити учнів характеризувати Просвітництво як ідейний рух і літературну епоху;
- ◎ Працювати з літературознавчими термінами;
- ◎ Учити самостійно працювати і виступати з повідомленнями;
- ◎ Розвивати увагу та вміння слухати;
- ◎ Виховувати інтерес до історичного минулого людства.

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:

Чому важливо знати?

В добу Просвітництва заклались основи демократичного устрою сучасного цивілізованого світу, сформувались європейські цінності, систематизувались наукові досягнення людства.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ:

Всесвітній літературно-історичний процес.

- Біблія. Веди. Коран. (XIII ст. до н.е.-II ст. н.е)
- Античність (VIII ст. до н.е.- V ст. н.е.)
- Середньовіччя (V ст.- XVст.)
- Відродження (XVст.- XVIст.)
- Бароко. Класицизм (XVIIст.- XVIIIст.)
- Просвітництво (кінець XVIIст.-початок XIX ст.)
- Романтизм. Реалізм (кінець XVIIIст.-початок XIXст.)
- Модернізм (кінець XIX ст.- початок XXст.)
- Постмодернізм (XX ст.)
- Сьогодення (XXI ст.)

ПЛАН РОБОТИ

Що? Коли? Мета. Ідея. Людина епохи. Ідеал людини.

Представники.

Енциклопедія.

Літературні напрямки.

Висновки.

ЩО?

Просвітництво - це ідейно-політичний і естетичний рух (доба), важливий етап розвитку європейської ідеології та культури наприкінці XVII - початок XIX ст.

КОЛИ? В ЯКИХ УМОВАХ?

- ❖ Ознака доби - криза феодальної системи й формування буржуазних відносин.
- ❖ 1789-1794 рр. Велика французька буржуазна революція. Опір аристократів фінансовим реформам, прогресивні діячі нещадно критикують пануючий лад.
- ❖ Оскільки цей рух поширював освіту, культуру, виховання , він отримав назву “Просвітництво”

МЕТА:

Розвіювати темряву незнання й невігластва, просвічувати, виховувати людину й людство, озброювати їх науковими знаннями (основний напрям діяльності представників Просвітництва)

ГОЛОВНА ІДЕЯ:

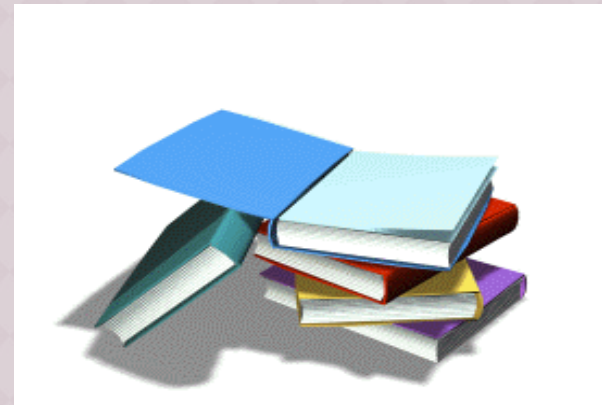
Беззастережна віра в
могутність розуму та пізнання.
Доба Просвітництва - “доба
Розуму”. Шлях до світової
гармонії - прихід “царства
Розуму”.

Термін “просвітництво”

використовують ідеологи

Просвітництва - Вольтер і Гердер.

Остаточно закріпила цей термін у науці стаття І.Канта “Що таке Просвітництво?”(1784)

ЛЮДИНА ЕПОХИ ПРОСВІТИЦТВА

В центрі світобудови- ”людина освічена”, “Homo educatus”.

Приклад - Робінзон Крузо.

Роман Д.Дефо “Пригоди Робінзона Крузо”-

“ГІМН ЦИВІЛІЗОВАНІЙ
прагматичній людині та її
праці”

ІДЕАЛ ЛЮДИНИ-

Людина не зіпсована цивілізацією - “природна людина”(концепція Ж.Ж.Руссо).

“Природна людина (l’homme naturel”) (як літературне поняття) - тип персонажа, який виник у літературі Просвітництва. Часто-герой, який виріс на природі і не зазнав згубного впливу цивілізації; персонаж, який відмовляється від суспільних умовностей і надає перевагу природному праву. Яскраві приклади - П’ятниця (“Пригоди Робінзона Крузо”) і Гурон (“Простак”)

ВИДАТНІ ПРЕДСТАВНИКИ В ЛІТЕРАТУРІ:

Вольтер

Жан-Жак Руссо

Дені Дідро

Джонатан Свіфт

Йоганн Вольфганг Гете

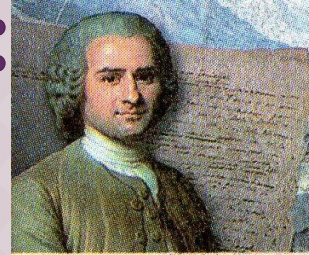
Фридріх Шиллер

Даніель Дефо

Шарль Монтеск'є

Невідомий художник.
Ф. Шиллер.

Жан-Жак Руссо

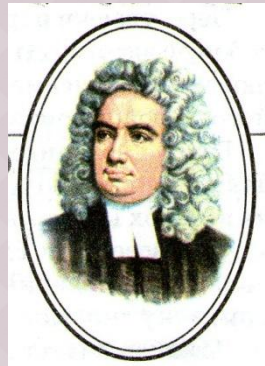
М. Кантен де Латура.
Вольтер. Гравюра
з портрета. XVIII ст.

Йоганн Вольфганг
Гете

Даніель Дефо

Джонатан Свіфт

Дені Дідро

Енциклопедія - систематизований виклад наукових досягнень свого часу (1751 - 1780 роки видання), налічує 35 томів.

Вона вміщує матеріали, присвячені найрізноманітнішим галузям знань: історії, математиці, філософії, літературознавству.

ЛІТЕРАТУРНІ НАПРЯМКИ:

- Просвітницький класицизм (культ розуму)
- Просвітницький реалізм (типовий герой в типових умовах)
- Сентименталізм (“життя людського серця”, культ почуття)

Просвітницький класицизм

- ◎ “культ розуму”,
- ◎ раціоналізм,
- ◎ перевага загального над особистим,
- ◎ гармонійність побудови творів,
- ◎ дидактизм,
- ◎ утверджується думка про необхідність служіння всьому суспільству, справі свободи й справедливості.

Представники:

В літературі (Вольтер, О. Поуп, Й. В. Гете, Ф. Шиллер), живописі (Ж. Л. Давід, Д. Рейнолдс), музиці (К. В. Глюк) та ін.

Просвітницький реалізм

- ⦿ типовий герой в типових умовах,
- ⦿ принцип наслідування природи,
- ⦿ сучасність - об'єкт зображення,
- ⦿ дослідження відносин між різними соціальними верствами,
- ⦿ дослідження впливу середовища на людину,
- ⦿ мистецтво відзначається конкретністю,
- ⦿ в центрі уваги-життя представників третього стану,
- ⦿ викриваються вади суспільства.

Представниками просвітницького реалізму були письменники:
Д. Дідро, Дж. Свіфт, Г. Філдінг, Р. Б. Шерідан та ін.,
художники В. Хогарт, С. Шарден та ін.

Сентименталізм

- «культ почуттів», «культ серця» на протипагу «культу розуму»,
- увага до внутрішнього світу людини,
- возвеличення почуттів,
- підкреслене емоційне начало,
- апологія задушевності, простоти, природності,
- головний об'єкт зображення - "життя людського серця"
- філософське підґрунтя сентименталізму - руссоїзм.

Найбільш яскраво сентименталізм розвинувся в Англії (Л. Стерн, С. Річардсон), Франції (Ж. Ж. Руссо), Росії (М. Карамзін). Сентименталізм виявився і в живописі (Т. Гейнсборо) та в інших видах мистецтва.

ВИСНОВОК:

Отже, підґрунтям ідеології
Просвітництва була безмежна
та щира віра в перетворюючу
й всепереможну силу
людського розуму й освіти.

ПРОСВІТИТЕЛІ ХОТІЛИ БАЧИТИ В ЛЮДИНІ:

- ◎ «природну особистість» (Ж.Ж.Руссо),
- ◎ поєднання «краси й добра» (Й.Й.Вінкельман),
- ◎ «розумну істоту» (Вольтер),
- ◎ «практичну людину» (Д.Дефо),
- ◎ «справедливу людину» (Д.Дідро),

але всіх їх об'єднує розуміння залежності суспільного життя від виховання людини.

«Чим людина розумніша, тим вона вільніша»,
-писав Вольтер.

ТЕСТУВАННЯ «ПЕРЕВІР СЕБЕ»

1. Просвітництвом називається:

- а) загальноєвропейський літературний напрям;
- б) літературна течія;
- в) ідейно-культурний рух, який охопив різні країни Європи і виявився в різних видах мистецтва.

2. У добу Просвітництва до літературного процесу долучаються представники:

- а) третього стану;
- б) вищих верств;
- в) церкви.

3. Література в добу Просвітництва:

- а) виразник інтересів монархії;
- б) рупор нових ідей, засіб просвіти людства;
- в) засіб насолоди.

4. Діячі Просвітництва виступали:

- а) виразниками ідей абсолютизму;
- б) “громадянами світу” ;
- в) від себе особисто.

5. Автор концепції «природної людини»:

- а) Вольтер;
- б) Ж.Ж. Руссо;
- в) Д.Дідро.

6. Пафос Просвітництва полягає у:

- а) програмі оновлення життя і формування нової людини;
- б) утвердженні ідеалів монархії;
- в) утвердженні залежності людини від Бога, Долі.

7. В основу просвітницького реалізму покладено принцип:

- а) наслідування природи;
- б) возвеличення почуттів;
- в) раціоналізму.

8. «Культ серця» характерний для художнього напрямку:

- а) просвітницький реалізм;
- б) просвітницький класицизм;
- в) сентименталізм.

9. Вольтер, О. Поуп, Й. В. Гете, Ф. Шиллер були представниками:

- а) просвітницького класицизму;
- б) сентименталізму;
- в) просвітницького реалізму.

10. Ознакою творів просвітницького класицизму є:

- а) занурення у внутрішній світ особистості;
- б) вплив середовища на людину;
- в) громадянська спрямованість.

11. Представники просвітницького реалізму головним об'єктом зображення у своїх творах обрали:

- а) духовне життя людини;
- б) суспільне життя свого часу;
- в) кохання.

12. Л. Стерн, С. Річардсон, Ж. Ж. Руссо, М. Карамзін є представниками:

- а) просвітницького класицизму;
- б) сентименталізму;
- в) просвітницького реалізму.

ВІДПОВІДІ:

1 в;

2 а;

3 б;

4 б;

5 б;

6 а;

7 а;

8 в;

9 а;

10 в;

11 б;

12 б.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зарубіжна література: Тести.5-12 класи: Посібник/Автори-укладачі: Ніколенко О.М., Орлова О. В., Конєва Т. М.-К.:ВЦ «Академія», 2007.- 352с.
2. .Ковбасенко Ю.І. Зарубіжна література: Підручн. Для 9 кл. загальноосвітн. навч. Закл.-К.: Грамота, 2009.- 304 с.
- 3.Куцінко О.Г. Усі уроки зарубіжної літератури. 9 клас.-Х.:Вид. група «Основа», 2009.-368с.
4. Ніколенко О.М. Вивчення зарубіжної літератури. 9 клас. Частина 2.- Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003.-160с.
- 5.Полякова Ю.Ю. У світі прекрасного. Ілюстрована енциклопедія для дітей.-Харків: Веста: Видавництво «Ранок»,2006.-128с.

ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!